

Actes de la
**VIII Jornada
d'Onomàstica**
Vinaròs 2014

Actes de la
**VIII Jornada
d'Onomàstica**
Vinaròs 2014

COL·LECCIÓ ACTES, 14

© els autors

© ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA

Edita: Publicacions de l'ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA
Avinguda de la Constitució, 284. 46019 València
avl@gva.es - www.avl.gva.es

Disseny i maquetació: Espirelius
www.espirelius.com

ISBN: 978-84-482-5985-3
DL: V-314-2015

ZOOTOPÒNIMS DE LES COMARQUES DEL NORD DEL PAÍS VALENCIÀ: ELS PORTS, L'ALT MAESTRAT, EL BAIX MAESTRAT, L'ALCALATÉN, LA PLANA ALTA I LA PLANA BAIXA. NOTES PER A UN CATÀLEG

Honorat Ros i Pardo

[Acadèmia Valenciana de la Llengua]

I. OBJECTIU I MÈTODE

El *Corpus toponímic valencià (CTV)*¹ és el resultat de les enquestes que va promoure la Generalitat valenciana a partir de l'any 1994 i que ha sigut ultimat per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, amb «l'objectiu d'inventariar, fixar la grafia i situar geogràficament la toponímia valenciana, utilitzant com a suport l'escala 1:10.000 de la cartografia valenciana».² Un total de 230 enquestadors, llicenciats en filologia, història i geografia, ensinistrats en la metodologia de l'enquesta onomàstica i en la cartografia han recollit els topònims vius «poant del terreny [...], des del respecte màxim al topònim oral, vestit amb l'ortografia normativa però sempre mantenint les varietats lèxiques dialectals i arcaiques i recopilant les informacions onomàstiques de coneixedors del territori».³ L'AVL ha exercit la funció de fixar «les formes lingüísticament correctes de la toponímia i l'onomàstica oficial de la Comunitat Valenciana».⁴ El resultat és una recopilació d'uns 60.000 topònims vius.

El treball que presentem es centra en l'estudi del *Corpus toponímic valencià* per a catalogar els zootopònims: els topònims de les comarques de predomini lingüístic valencià de les terres del nord del País Valencià relacionats amb la fauna, amb el món animal, amb els noms dels animals, tant dels silvestres propis del territori com dels domèstics, o amb derivacions d'estes denominacions. Per a fer la catalogació ens ha sigut necessari considerar i analitzar diferents aspectes etimològics i historicodocumentals, però considerant els resultats com a notes per a un catàleg.

En la recerca s'ha tingut com a referència primera el *Catàleg dels vertebrats valencians (CVV)*,⁵ que cataloga un total de 431 espècies «vertebrades silvestres que, fins a l'any 2005, estan presents o ho han estat en temps molt recents a la Comunitat Valenciana» (p. 13), amb les denominacions en valencià i en castellà, i també les científiques més amplament reconegudes i utilitzades. Quant als invertebrats, hem atés les denominacions recopilades en diferents enciclopèdies i catàlegs; també els dels endèmics assenyalats per la Conselleria de Territori i Habitatge. Pel que fa als animals *domèstics*, hem tingut present diferents llistes del món agropecuari. Les entrades referents a la zoologia del *Diccionari normatiu valencià* de

1. Acadèmia Valenciana de la Llengua, València, 2009.

2. AVL, 2009, *Corpus toponímic valencià*, vol. i, p. 7.

3. Emili Casanova Herrero, *Aportacions lèxiques i metodològiques de l'Atlas Toponímic Valencià*.

4. Llei 7/1998, de 16 de setembre, de la Generalitat Valenciana, de Creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, art. 7b.

5. Conselleria de Territori i Habitatge de la Generalitat valenciana, *Catàleg dels vertebrats valencians*, València, 2005 (CTIH 2005).

l'AVL també han sigut cabdals a l'hora de compendiar la fauna habitual de les nostres terres. L'aplec dels elements referenciats ens ha permés partir de les denominacions faunístiques en un nombre aproximat de 1.200.

En el nostre treball ha sigut un facilitador imprescindible el programa informàtic de l'AVL Topoval, inclòs en el *Corpus toponímic valencià*.⁶ Gràcies al programa hem pogut identificar els topònims per la seua relació lèxica amb els noms dels animals i els seus derivats, així com els elements que s'hi relacionen, i també la ubicació en els municipis.

De la intersecció entre els topònims dels municipis de les comarques del nord del predomini lingüístic valencià del CTV i els noms d'animals, i els seus derivats possibles (variants), i dels noms dels llocs on els animals realitzen accions (cau, paridera, abeurador, assegador...), esdevé un conjunt de possibles zootopònims.

D'esta intersecció, en una primera aproximació, resulta una llista de 823 topònims. que tenen 148 lemes faunístics originaris (131 noms d'animals, 3 noms col·lectius i 14 noms de llocs on la fauna habita o actua), amb un total de 258 variants.

Resum inicial de la recerca			
Originaris	Nombre	Variants	Zootopònims
Invertebrats	20	32	70
Amfibis	2	3	6
Peixos	8	11	17
Rèptils	3	4	7
Aus	59	83	221
Mamífers	44	98	334
Col·lectius	3	3	9
Llocs	14	24	161
TOTAL	150	258	830

A partir d'esta llista inicial de possibles zootopònims, realitzem desambiguacions, eliminant de la llista 67 topònims. Després d'estes desambiguacions, el catàleg que proposem queda reduït a 763 zootopònims.

6. Es pot consultar a través de l'enllaç «Corpus toponímic» de la pàgina principal del web de l'AVL.

Originaris	Nombre	Variants	Zootopònims
Invertebrats	20	32	56
Amfibis	2	3	6
Peixos	8	11	17
Rèptils	3	4	7
Aus	58	80	187
Mamífers	43	97	320
Col·lectius	3	3	9
Llocs	14	24	161
TOTAL	148	254	763

De les anàlisis posteriors deixarem de banda els 72 zootopònims que tenen com a element inicial el genèric *assagador*⁷—que seran objecte d'un altre estudi—. Per tant, finalment quedaran en la proposta de **catàleg de zootopònims** un total de 691 topònims.

D'estos, n'hi ha 57 homònims ubicats en diferents municipis, amb un total de 100 repeticions.⁸ Si agrupem els homònims i assenyallem en cada cas (entre parèntesis) els municipis on s'ubiquen, la llista queda reduïda a 591 topònims. A més, hi ha 4 topònims repetits perquè cadascun està generat simultàniament per dos lemes faunístics.⁹ Quedaria una llista de 587 topònims.

Originaris	Nombre	Variants	Zootopònims
Invertebrats	20	32	54
Amfibis	2	3	6
Peixos	8	11	17
Rèptils	3	4	6
Aus	55	80	161
Mamífers	43	97	269
Col·lectius	3	3	6

7. Dels 72 topònims amb el genèric *assagador* solament n'inclourem un en l'anàlisi posterior: *assagador de la Paridera*.

8. Topònims repetits en diferents municipis: 31 topònims en 2 municipis, 12 topònims en 3 municipis, 6 topònims en 4 municipis, 1 topònim en 5 municipis, 2 topònims en 6 municipis, 1 topònim en 6 municipis. Total 100 topònims repetits: de mamífers, 51; d'aus, 22; d'invertebrats, 2; de rèptils, 1, i de llocs 24.

9. *Cau del Covilar, cau dels Gats, cau Rabós, assagador de la Paridera i assagador de l'Ull de Bou*.

Llocs	14	24	65
TOTAL	148	254	587

Del catàleg que proposem, estudiarem quins són els generadors de zootopònims. Recopilarem els genèrics que les referències faunístiques especifiquen. Els classificarem en estrictes i en zootopònims amb zooantropònims, referenciarem quins són els zootopònims exclusius d'estes comarques del nord del País Valencià pel que fa als noms d'animals que els generen, i concretarem la distribució geogràfica, per municipis i comarques.

II. ELS GENERADORS DELS ZOOTOPÒNIMS

1. DESAMBIGUACIONS

A partir de la llista inicial de possibles zootopònims (un total de 727), realitzem desambiguacions. Així resulta que cinc topònims, malgrat la primera aparença amb referència a *cavall* (*pota de Cavall*) i *bou* (*ull de Bou*),¹⁰ són clarament fitotopònims.

Altres tenen en els possibles lemes originaris significats diferents, i per tant triem una opció atés el context territorial i altres consideracions sobre el que estimem que és més versemblant. Tot i això, en uns casos optem per eliminar-los de la llista; així en els topònims referits a *Boix* (17), *Carbo / Corbó* (13), *Capicorb* (2), *Cerverola* (5), *Eriçal* (1) i *Mosquera* (13). En altres casos, però, els mantenim: els referents a *Aranyó*, *Peixquera* i, de manera especial, a *Mascarell*.¹¹ Són opcions que es prenen, però susceptibles de posteriors revisions.

D'esta manera resulten eliminats 56 topònims:

10. *Pota de Cavall* (Culla), *l'Ull de Bou* (Cervera del Maestrat, Peníscola), *ull de Bou de la Tormera* (Vallibona), *ull de Bou del Gorg* (Vallibona) i *assagador de l'Ull de Bou* (Peníscola).

11. Pel que fa a l'etimologia de *Mascarell*, poble agregat al municipi de Nules, el DCVB assenyala que es tracta d'un derivat diminutiu de l'àrab mu'askara 'campament', amb el sufix romànic *-ellu*. Però, no podem deixar de banda l'entrada de la *Gran enciclopèdia catalana*: «Mascarell: Ocell de l'ordre dels pelecaniformes, de la família dels súlids, de 90 cm, de color blanc, amb un traç negre entorn dels ulls, i d'ales llargues, estretes i amb les puntes negres. El bec fa uns 10 cm, i és gris blavós i punxegut. Nia a les costes escarpades del nord d'Europa, i hiverna a la resta del litoral europeu, especialment a la Mediterrània occidental». El nom d'este ocell «amb un traç negre entorn dels ulls» té relació amb l'adjectiu *mascarell*: «mascarat, tacat de mascara (Mall.)» (DCVB).

1.1. Boix

Segons el DNV el mot *boix* té les accepcions: «Arbre menut (*Buxus sempervirens*), de fulles verdes tot l'any, flors blanquinoses i perfumades i fruit en càpsula» i «Au (*Aythya ferina*) amb el plomatge de tons grisos i el cap de color marró rogenc». Tornant a considerar l'adscripció inicial com a zootopònim de 17 topònims que especifiquen genèrics amb *de Boix* / *d'en Boix*, els considerem fitotopònims.¹²

1.2. Carbo / corbó

Hi ha 7 topònims que tenen com a especificació la referència a *carbo*¹³ i 6 topònims que inclouen el mot *corbó*¹⁴ en la denominació, que inicialment es van incloure en la llista per la seua possible relació amb *corb* o amb *corbo* («corb» i també «animal que té les banyes girades endins», segons el DCVB). Finalment, s'ha considerat relacionar-los amb el que assenyala el DCVB, respecte a *Corbo*, punt 3: «Etim.: del llatí CORBE, 'cistell'. El *corbo* en el sentit de 'cim de muntanya' tal vegada pugui relacionar-se, com fa Coromines (BDC, XXIV: 21), amb el llatí CŪRVU, 'corbat'; però també podria venir de *corbe*, per la semblança d'una muntanya amb un cove invertit. El canvi de gènere del femení *corbe* al masculí *corbo* es pot explicar per contaminació de cove (<cophīnu). A l'espera d'ulteriors anàlisis, retirem els 13 topònims de la llista.

1.3. Capicorb

El referent toponímic és un nucli poblacional que pertany al municipi d'Alcalà de Xivert, i està enclavat al sud del terme municipal, des del barranc d'Estopet fins al terme de Torreblanda, en la plana d'Orpesa-Torreblanda.¹⁵

12. *Barraca de Boix* (la Jana), *barranc de Boix* (Morella), *camí del Mas d'en Boix* (Xert), *font de Boix* (Vallibona), *lloma de Boix* (Morella), *mas d'en Boix* (Xert), *mas de Boix* (Albocàsser, Atzeneta del Maestrat, Vallibona), *mas de Boix de Baix* (Morella), *mas de Boix de Dalt* (Morella), *mas de la Sort d'en Boix* (Culla), *mas del Coll d'en Boix* (Xert), *mas del Pou d'en Boix de Baix* (Culla), *mas del Pou d'en Boix de Dalt* (Culla), *maset de Boix* (Morella), *pic de Boix* (Vallibona), *pou d'en Boix* (Culla), *tossal d'en Boix* (Albocàsser). Hi ha un total de (17+1) 18.

13. A Vistabella del Maestrat: *barranc del Carbo*; i a Villahermosa del Rio: *cuevas del Carbo*, *El Carbo*, *mas del Carbo*, *molino de Abajo del Carbo*, *rio del Carbo* i *solana del Carbo*.

14. A Benassal: *barranc de Corbó*, *castell de Corbó*, *Corbó de Baix* i *Corbó de Dalt*; i a Vilafranca: *font de Corbó* i *mas de Corbó*.

15. En el *Corpus toponímic valencià* hi ha dos topònims amb el nom *Capicorb*: *Capicorb* (Alcalà de Xivert) i *pou del Remei de Capicorb* (Torreblanda). Però

Majoritàriament s'assenyala que és un topònim d'origen mossàrab amb el significat de *Caput curvum* (*cap corbat / punta corbada*), superant l'etimologia popular que relaciona el topònim amb el nom de l'au *corb*. Per això, deixem els dos topònims fora del catàleg final.

1.4. Cerverola

Per la seua possible relació lèxica amb cérvol es van catalogar inicialment com a zootopònims: *barranc de Cerverola* (la Vall d'Uixó), *Cerverola* (la Vall d'Uixó), *la Cerverola* (Cervera del Maestrat), *llomes de Cerverola*, (Alfondeguilla, la Vall d'Uixó) i *rambla de Cerverola* (la Vall d'Uixó). Però s'han reconsiderat i queden exclosos del catàleg, atès la definició dels diccionaris respecte de cerverola: «planta de la família de les rosàcies: *Agrimonia Eupatoria* L. (v. *agrimonia*)» (DCVB), i d'*agrimonia* «planta herbàcia perenne (*Agrimonia eupatoria*), de flors grogues i fruits aqueniformes, molt utilitzada en farmàcia per les seues propietats astringents» (DNV).

1.5. Eriçal

El topònim *l'Eriçal* (Vistabella del Maestrat), que és exclusiu d'estes terres, fou inclòs per la seua possible referència a *eriçó*: «mamífer insectívor (*Erinaceus* sp), de cap menut, morro afusat i potes i cua molt curtes, amb la part superior del cos recoberta de punxes que utilitza per a defensar-se enrotllant-se i formant una bola» (DNV). Però optem, d'una manera més adient, pel sinònim *cadira de pastor* com a referent d'*eriçó*: «Arbust (*Erinacea anthyllis*) molt espinós, de forma redona com de coixí, amb fulles menudes i flors de calze unflat» (DNV).

1.6. Mosquera

El DCVB inclou com a accepcions dels significat de *mosquera*: «herba mosquera (*espunidella groga*)» o «abelleira mosquera (planta orquidiàcia, *Ophrys muscifera*)», i també «ocell de la família dels motacíl·lids (espècie *Motacilla rubecula*), que s'alimenta principalment de mosques»; a més de «lloc ombrívol del bosc on el bestiar va a remugar els migdies

n'hi ha altres no inclosos en el *Corpus*, com *platja de Capicorb* (Torreblanca).

d'estiu, per preservar-se de la soleuada i de les mosques». En canvi, el DNV només la inclou com a *pit-roig* i com a *orquídia* (*Ophrys* sp): «els labels de la qual pareixen una abella o una mosca posada sobre la flor».

Hi ha 13 topònims que inclouen en la seua denominació el mot *mosquera*,¹⁶ que, inicialment, catalogàrem com a zootopònims. Finalment, però, es consideren fitotopònims. D'esta família solament hem considerat zootopònims els que tenen el mot *mosquerí*.¹⁷

1.7. Pota de Cavall

El topònim *pota de Cavall* (Culla) és un fitotopònim, malgrat que sembla, per l'aparença lèxica, un zootopònim. Així consta en els diccionaris: «planta herbàcia perenne (*Tussilago farfara*), rizomatosa, de fulles basals arredonides i peciolades i de capítols solitaris que apareixen abans que les flors» (DNV).

1.8. Ull de Bou

Hi ha cinc topònims amb el referent *ull de bou*: *l'Ull de Bou* (Cervera del Maestrat, Peníscola), *ull de Bou de la Tornera* (Vallibona), *ull de Bou del Gorg* (Vallibona) i *assagador de l'Ull de Bou* (Peníscola). Més enllà de la primera aparença lèxica, poden tindre com a referents generadors tant uns tipus d'ocells com uns insectes o diferents tipus de plantes (DCVB). El DNV, en referir-se a una accepció del mot *ull* («Animal o planta que, per les seues dimensions o per la forma de les flors, recorda un ull»), assenyala respecte a *ull de bou* dos significacions: «planta (*Pallenis spinosa*) de tronc dret, estriat i pelut, i de flors grogues, que es cria en llocs herbosos» i «cargalet» ('au insectívora'). Hem descatalogat els cinc topònims en considerar-los fitotopònims.

16. *Camí de la Mosquera* (les Coves de Vinromà), *corral de la Mosquera* (Llucena), *el camí de la Mosquera* (Llucena), *font de la Mosquera* (Llucena), *font Mosquera* (Vallibona), *la Mosquera* (la Serra d'en Galceran, les Coves de Vinromà), *la mosquera de Baix* (Llucena), *la mosquera de Dalt* (Llucena), *la mosquera de Sant Josep* (les Coves de Vinromà), *mas de la Mosquera* (Llucena), *casa de la Mosquera* (Assuévar), *fuelle de la Mosquera* (Assuévar) i *camino de la Mosquera* (Almedíxer, Assuévar).

17. *Caseta del Mosquerí* (l'Alcora, Llucena), *el capoll del Mosquerí* (Figueroles, Llucena), *foia del Mas del Mosquerí* (Llucena), *font del Mosquerí* (Llucena), *mas de Mosquerí* (les Coves de Vinromà, Llucena).

2. ANIMALS GENERADORS

2.1. Noms d'animals generadors

Són un total de 131 noms d'animals i derivats generadors de 512 topònims. Respecte als agrupaments, mantenim la possibilitat de desambiguacions —encara tenim dubtes de classificació, que sempre és revisable—. Per exemple, pel que fa al topònim *Tossal de les Tigres* (l'Alcora, Lluçena), si el referent és un mamífer carnívor o bé un insecte heteròpter;¹⁸ hem pres, però, esta última opció. S'ha optat per incloure *aranyat* per la possible relació amb *aranya*. *Mardans* s'ha considerat lèxicament una entrada pròpia, tot i poder-se referir tant al mascle de l'ovella com al de la cabra. Quant a *oroneta*, tant pot referir-se a un ocell com a un peix;¹⁹ hem optat per catalogar-la com a au. I també respecte als topònims amb referència a *Montlleó*.²⁰

Agrupem els noms d'animals generadors de topònims de la manera següent (entre parèntesis indiquem el nombre de topònims que generen):

Invertebrats, 20: *abella* (13), *abugots* (1), *aranyat* (1), *caragol* (6), *cigaler* (2), *cigarra* (1), *cuc* (2), *formiga* (2), *galera* (1), *grill* (7), *llangostes* (1), *mosca* (3), *mosquit* (5), *petxina* (1), *poll* (2), *puça* (5), *sangonera* (1), *sépies* (1), *teixidor* (4) i *tigres* (1). Total topònims: 60.

Amfibis, 2: *granota* (2) i *sapo* (4). Total topònims: 6.

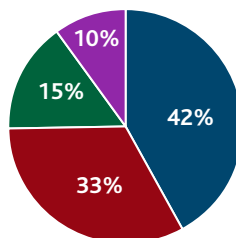
18. El DNV dona les dos entrades: «mamífer carnívor molt feroç (*Panthera tigris*), gran depredador, de pèl blanc en el ventre i rogenc amb ratlles amples i fosques en el llom i la cua» i «insecte heteròpter que ataca diversos cultius, com la perera, el plataner o l'ametler».

19. Segons el DCVB: «ocell de diferents espècies del gènere *Hirundo*, i principalment la *H. rustica* (v. oronella)» i «peix volador, de l'espècie *Dactyloptera volitans* (Val.)».

20. Segons el DCVB, *Montlleó* etimològicament deriva «del llatí 'mōnte leōnis, 'muntanya del lleó'». En canvi, Coromines opina que, respecte al *Montlleó del Maestrat* (però no pel que fa a *Montlleó de Segarra* a Catalunya), està «descartat que vinga de Montem leone», perquè «el Montlleó del Maestrat és nom de riu, i d'un veïnat, no pas de cap turó ni muntanya» (*Onomasticon Cataloniaem*). Segons Xavier Puigvert i Gurt, «La procedència de *g'abal al-'uyün*, 'la muntanya de les fonts' ja va ser assenyalada per Manuel Sanchis Guarner per al riu Montlleó, afluent del Millars, al nord del País Valencià. El primer element va ser traduït literalment (*g'abal* > mont-) i el segon va donar lloc a una etimologia popular (*al-* 'uyün > -lleó)».

Animals de referència

131 animals

Peixos, 8: *anguiles* (2), *asseit* (1), *boqueró* (1), *pagre* (1), *peixo* (3), *samaruc* (2), *sardina* (2) i *truites* (1). Total topònims: 13.

Rèptils, 3: *drac* (1), *fardatxo* (3) i *serp* (1). Total topònims: 5.

Aus, 55: *abellarets* (2), *àguila* (27), *aranyer* (3), *assor* (3), *buitre* (6), *buscarró* (4), *canari* (1), *cap-blanc* (3), *capó* (1), *cerdana* (1), *cogullada* (6), *colom* (20), *corb* (6), *crebalòs* (2), *cucala* (6), *cuquello* (7), *esparver* (1), *estornés* (3), *falcó* (2), *ferreret* (4), *gallina* (6), *gallineta* (1), *garsa* (1), *gavilan* (2), *gavina* (2), *gralla* (2), *griva* (1), *guatla* (3), *martinet* (1), *mascarell* (5), *merlota* (1), *miloca* (2), *mosqueri* (5), *mussol* (4), *oca* (1), *oriol* (2), *oronetes* (4), *pajarillos* (2), *palom* (17), *pardal* (2), *pato* (4), *pavos* (1), *perdiu* (4), *picossa* (1), *pixon* (1), *polit* (5), *pollo* (5), *reiet* (1), *roget* (2), *roquer* (1), *rossinyols* (1), *soliguer* (3), *teuladí* (1), *tordo* (1) i *turcàs* (1). Total topònims: 201.

Mamífers, 43: *ase* (2), *borreguet* (1), *bou* (14), *burra* (4), *cabra* (24), *catxorro* (1), *cavall* (7), *cérvol* (25), *conill* (12), *egües* (1), *esquirols* (3), *furó* (1), *gat* (10), *gorrís* (1), *gos* (3), *jabalins* (1), *llebre* (2), *lleó* (5), *llop* (29), *mardà* (1), *marta* (5), *matxos* (4), *moltó* (3), *rossí* (2), *mosti* (1), *motxo* (2), *muleta* (1), *ovelles* (1), *perdigó* (1).

na (2), *perdiguer* (6), *perro* (1), *porc* (9), *rabosa* (19), *rata* (6), *rossegadors* (1), *segall* (1), *seglar* (1), *talponar* (2), *toro* (2), *truja* (2), *vaca* (9) i *xoto* (2). Total topònims: 231.

2.2. Noms d'animals amb derivats

Hi ha 51 noms d'animals amb un total de 120 dels seus derivats.

La relació entre el nom de l'animal i alguns dels seus derivats planteja dubtes en uns quants casos.²¹

Els ordenem per la quantitat de topònims que generen:

Llop (7), *lloba* (1), *llops* (2), *llobet* (1), *llobera* (5), *llobatera* (2), *llobateres* (2), *cantallops* (7), *cantalobos* (2). Total topònims: 29.

Àguila (8), *àliga* (4), *aguilona* (3), *àguiles* (3), *aguilera* (5), *aguijar* (3). Total topònims: 26.

Cérvol (3), *cervo* (4), *servera* (7), *serveres* (3), *servera* (6), *servereta* (1), *cervell* (2). Total topònims: 26.

Cabra (3), *cabres* (7), *cabrit* (1), *cabrella* (1), *cabrida* (2), *cabrideta* (1), *cabrer* (4), *cabrera* (3), *cabrerres* (1) i *cabreros* (1). Total topònims: 24.

Colom (3), *coloma* (3), *coloms* (2), *colomines* (1), *colomer* (8), *colomera* (2), *colomers* (1). Total topònims: 20.

Rabosa (12), *rabosera* (2), *raboser* (3), *raboseres* (2). Total topònims: 19.

Palom (2), *palomo* (2), *paloma* (3), *palomita* (2), *palomos* (5), *palomet* (1), *palomar* (2). Total topònims: 17.

Abella (2), *abelles* (3), *abeller* (2), *abellar* (2), *abelatjar* (1), *abellarets* (3) *abellers* (1). Total topònims: 14.

Bou (10), *bous* (1), *bouets* (1), *pelabous* (1), *corribou* (1). Total topònims: 14.

Conill (6), *conilla* (1), *conillet* (2), *coniller* (1), *conillera* (1), *conejera* (1). Total topònims: 12.

Gat (3), *gats* (4), *gata* (1), *gatín* (1), *matagats* (1). Total topònims: 10.

Porc (4), *porcs* (1), *porquereta* (2), *porcella* (2). Total topònims: 9.

Vaca (2), *vaques* (3), *vaquer* (1), *vaquera* (3). Total topònims: 9.

Cavall (4), *cavalls* (2), *cavalleries* (1). Total topònims: 7.

Corb (6), *corbera* (1). Total topònims: 7.

Cuquello (6), *cantacucos* (1). Total topònims: 7.

Grill (2), *grilla* (2), *grills* (1), *grillera* (2). Total topònims: 7.

Buitre (2), *buitrera* (3), *buitreres* (1). Total topònims: 6.

Caragol (2), *caragola* (3), *caragols* (1). Total topònims: 6.

Cogullada (5), *cogullades* (1). Total topònims: 6.

Gallina (3), *gall* (1), *gallino* (1), *matagallàs* (1). Total topònims: 6.

Perdiguer (4), *perdiguera* (2). Total topònims: 6.

Rata (5), *espanta-rates* (1). Total topònims: 6.

Lleó (2), *montlleó* (3). Total topònims: 5.

Mascarell (3), *mascareis* (1), *mascarells* (1). Total topònims: 5.

Polít (4), *polita* (1). Total topònims: 5.

Pollo (2), *polla rosa* (2), *polles roses* (1). Total topònims: 5.

Burra (2), *burrero* (2). Total topònims: 4.

Buscarró (2), *buscarrons* (2). Total topònims: 4.

Matxos (3), *matxero* (1). Total topònims: 4.

Mussol (3), *mussolera* (1). Total topònims: 4.

Pato (3), *patos* (1). Total topònims: 4.

Perdiu (1), *perdigó* (3). Total topònims: 4.

Sapo (3), *mata-sapos* (1). Total topònims: 4.

Teixidor (1), *teixidores* (3). Total topònims: 4.

Aranyer (1), *aranyós* (2). Total topònims: 3.

Cuc (1), *cucs* (1), *cucanyo* (1). Total topònims: 3.

Gossa (2), *gos negre* (1). Total topònims: 3.

Mosca (2), *moscalló* (1). Total topònims: 3.

21. Hem pres opcions revisables: *cucanyo* s'ha inclòs en relació amb l'insecte *cuc*; *palomita*, en el grup de *palom*, quan, segons el DCVB (v. *palomida*), podríem catalogar-lo com a un *peix*: «Peix gros de bastina, sense escata, de bon gust (Vinaròs)», i fins i tot com a un *bolet*; *toret* s'ha inclòs com a una variant de *Toro*, encara que, segons el DCVB, pot fer referència a un «toro jove», a una au («gomet jove», segons el DNV) o a un insecte.

Mosquit (1), *mosquits* (1), *mosquita* (1). Total topònims: 3.

Peixo (1), *peixera* (2). Total topònims: 3.

Formiga (1), *formigosa* (1). Total topònims: 2.

Gavilan (1), *gavilana* (1). Total topònims: 2.

Gralla (1), *gralles* (1). Total topònims: 2.

Granota (1), *granotera* (1). Total topònims: 2.

Jabalí (1), *jabalins* (1). Total topònims: 2.

Pajarillos (1), *pajarín* (1). Total topònims: 2.

Poll (1), *pollosa* (1). Total topònims: 2.

Rossí (1), *Monrossí* (1). Total topònims: 2.

Toro (1), *toret* (1). Total topònims: 2.

Xoto (1), *xotos* (1). Total topònims: 2.

2.3. Generadors exclusius de les comarques del nord

Els noms d'animals generadors exclusius de les comarques del nord, que definim segons el DNV o el DCVB, són els següents:

Abellarets (diminutiu d'*abellar*) < *abellar m.* Lloc on hi ha molts bucs d'abelles (DNV). Conjunt de ruscs d'abelles. Etim.: del llatí *apīcūlare, mat. sign. (DCVB).²²

Abugot m. 1. Abella mascle (Solsona, Sta. Col. de Q., Pla d'Urgell, Maestrat, Cast.); 2. Insecte lepidòpter (Pla d'Urgell, Os de Balaguer). Etim.: de *abegot*, per assimilació (DCVB).²³

Aranyer m. inv. Au (*Tichodroma muraria*) d'uns tretze cm, de cos grisenc, ales arrodonides, rogenques i negrenques, bec llarg, que s'enfila caminant per les parets dels penya-segats buscant aràcnids i insectes en els clevills de les roques (DCVB); pela-roques (DNV).²⁴

Cervell m. (diminutiu de *cérvol*). No apareix ni en el DNV ni en el DCVB.²⁵

Cigaler m. Cau o amagatall de la cigala. Respon la cigala de son *cigalé*, cançó pop. (ap. Milà

Rom. 398). Los Cigalers: nom d'una partida de terra que hi havia en el terme de Les Borges del Camp. En la partida de terra anomenada los cigalés, doc. a. 1709 (arx. parr., Borges del C.) (DCVB).²⁶

Crebalòs < *trencalòs m. inv.* Au (*Gypaëtus barbatus*) de 100 a 110 centímetres de llargària i quasi tres metres d'envergadura, de color blanc rogenic al cap, amb una ratlla negra des de cada ull fins al bec, que s'alimenta de carronya, especialment pell i ossos (DNV).²⁷

Cucala f. Ocell de la família dels còrvids, espècies *Corvus corax* i *Corvus corone* (Empordà, Vallès, Val., Mall., Men.) (DCVB). Au (*Corvus corone*) de plomatge de color negre amb brillantor metàl·lica en el coll i en el dors, bec fort i potes nues (DNV).²⁸

Drac m. Animal fabulós que se sol representar amb la figura d'una serp corpulenta proveïda de potes i d'ales, molt feroç i amb capacitat per a llançar foc per la boca. La llegenda de sant Jordi i el drac. Un drac alat (DNV).²⁹

Estornés < *estornell m.* Au (*Sturnus vulgaris*) d'uns 21 centímetres de llargària, de plomatge negre amb reflexos verdosos i rogenques i pigallat de blanc, que vola en grans estols i viu tant en el camp com en la ciutat (DNV).³⁰

Mardà m. 1. Mascle de l'ovella destinat a la procreació (Massalcoreig, Ribera d'Ebre, Baix Aragó, val., mall., men.); 2. Mascle de llavor de la cabra (Tortosa, Vall de Gallinera, Pego, Sanet) (DCVB).³¹

22. Dos topònims: *barranc dels Abellarets* (Xert) i *camí dels Abellarets* (Bell-lloc).

23. Un topònim: *camí dels Abugots* (Atzeneta del Maestrat).

24. Un topònim: *l'Aranyer* (Suera).

25. Un topònim: *roca del Cervell* (Vistabella del Maestrat).

26. Dos topònims: *el Cigaler* i *platja del Cigaler* (Benicàssim).

27. Dos topònims: *roca del Crebalòs* (Culla) i *morral Crebalòs* (la Pobla de Benifassà).

28. Cinc topònims: *aljub de la Cucala*, *camí de la Cucala*, *cingle de la Cucala*, *la Cucala*, *mas de la Cucala* (Borriol).

29. Un topònim: *toll d'en Drac* (Portell de Morella).

30. Tres topònims: *barranc dels Estornés*, *camí dels Estornés* i *els Estornés* (la Torre d'en Doménec).

31. Un topònim: *cova dels Mardans* (Culla).

Miloca *f.* Au (*Aegolius funereus*) d'uns 25 centímetres de llarg, amb les parts superiors de color bru i les inferiors blanquinoses, que habita en les muntanyes elevades (DNV).³²

Mosquerí < *mosquera* *f.* Ocell de la família dels motacíl·lids, espècie *Motacilla rubecula*, que s'alimenta principalment de mosques (DCVB).³³

Mostí < *mastí* *m.* 1. Raça de gos gran i robust, d'orelles penjants i ossos massissos, que és un excel·lent guardià per al ramat. Mastí dels Pirineus. 2. Gos d'esta raça (DNV). Casta de gos robust, de pèl curt, utilitzat com a excel·lent guardià de la casa o del bestiar (DCVB).³⁴

Oronetes plural d'*oroneta* *f.* 1. Au (*Hirundo rustica*) d'uns quinze centímetres des del cap a l'extremtat de la cua, bec negre i curt, front i barba rojos, cos negre blavós per damunt i blanc per davall, ales punxegudes i cua llarga i notablement forçada. 2. Peix (*Cheilopogon heterurus*, *Hirundichthys rondeletii* i *Exocoetus volitans*) de cos fusiforme, amb les aletes pectorals i, en alguns casos les ventrals, molt desenrotllades, que li permeten saltar fora de l'aigua i volar planant (DNV).³⁵

Pagre *m.* Peix teleosti (*Sparus pagrus*), de color rogenic, rosat i platejat, de carn molt apreciada (DNV).³⁶

Peixo < *peixó* *m.* Peix petit [...] Etim.: derivat dim. de *peix* (DCVB).³⁷

Samaruc *m.* Peix ciprinodontiforme (*Valencia hispanica*), de cos comprimit i alt en la regió caudal, molt menut, de color marró verdós, els mascles

amb línies verticals fosques en la mitat posterior del cos, amb escates grans, sense línia lateral i una sola aleta dorsal, que habita en les aigües salobreses o dolces pròximes a la mar (DNV).³⁸

Segall *m.* i *f.* Animal jove de bestiar cabrum (DNV). Nadó de la cabra ja desmamat però que no ha acabat la seva creixença (DCVB).³⁹

Sépia *f.* Mol·lusc cefalòpode decàpode (*Sepia officinalis*), de color gris verdós amb el dors negre, de cos oval i dos expansions contràctils amb una closca interna calcària i ampla, que posseïx ventoses, una glàndula de tinta i es mimetitzava amb el fons, molt apreciat com a aliment (DNV).⁴⁰

Truita *f.* Peix de la família dels salmònids, de l'espècie *Salmo fario*, que habita en els rius i llacs de muntanya, es fa de 15 fins a 40 cm de llarg i és comestible i molt saborós (pir-or., or., occ.) (DCVB). Peix teleosti d'aigua dolça (*Salmo trutta*), de cos allargat, dents desenvolupades, coloració variable i carn comestible molt apreciada (DNV).⁴¹

Truja *f.* Porca (DNV). Femella del porc destinada a criar (DCVB).⁴²

Turcàs *m.* Tudó (Vall de Barravés, Maestrat, Lluçena). Etim.: del cast. *torcaz*, mat. sign., amb la vocal canviada en *u* per analogia de *turc*, del qual ha estat *turcàs* interpretat vulgarment com a augmentatiu (DCVB).⁴³

2.4. Noms col·lectius i activitats faunístiques

Hi ha 3 noms col·lectius i 14 noms de llocs d'activitats,⁴⁴ que generen respectivament 6 i 68 zootopònims, amb un total de 74 topònims.

32. Dos topònims: *font de la Miloca* (Lluçena) i *roca de la Miloca* (Culla).

33. Cinc topònims: *caseta del Mosquerí* (l'Alcora, Lluçena), *el Capoll del Mosquerí* (Figuerols, Lluçena), *foia del Mas del Mosquerí* (Lluçena), *font del Mosquerí* (Lluçena), *mas de Mosquerí* (les Coves de Vinromà, Lluçena).

34. Un topònim: *mas de Mostí* (Culla).

35. Quatre topònims: *la bassa de les Oronetes* i *camí de la Bassa de les Oronetes al Mas d'Apol·linari* (Vilafamés) i *roques de les Oronetes* i *mas de les Oronetes* (Culla). Les *oronetes* les hem comptat com a aus, però en el topònim *bassa de les Oronetes* podria tindre com a referent el peix.

36. Un topònim: *roquetes del Pagre* (Orpesa).

37. Un topònim: *lo Mas del Peixo* (Sant Rafel del Riu).

38. Dos topònims: *bassot del Samaruc* i *casa del Samaruc* (Lluçena).

39. Un topònim: *tossal del Segall* (Vilafamés).

40. Un topònim: *coveta de les Sépies* (Peníscola).

41. Un topònim: *rambla de les Truites* (Castellfort, Portell de Morella, Vilafraça).

42. Dos topònims: *coveta de la Truja* i *barranc de la Coveta de la Truja* (les Coves de Vinromà).

43. Un topònim: *barranc del Turcàs* (Portell de Morella).

44. Exclosos els 72 assegaadors, dels qual solament incloem el del catàleg *assegador de la Paridera* (Culla), per la seua referència a *Paridera*.

Noms col·lectius i activitats faunístiques	
Noms col·lectius	
<i>Ramada</i>	4
<i>Bèsties</i>	1
<i>Manada</i>	1
Llocs d'activitat	
<i>Bovalar</i>	23
<i>Cau</i>	17
<i>Paridera</i>	5
<i>Rebolcador</i>	4
<i>Seguer</i>	4
<i>Covilar</i>	4
<i>Abeurador</i>	2
<i>Colmenar</i>	2
<i>Niu</i>	2
<i>Gamella</i>	1
<i>Saladar</i>	1
<i>Sesters</i>	1
<i>Eixam</i>	1
<i>Catxapera</i>	1
Total	74

D'entre estos noms, són exclusius de les comarques del nord:

Bèsties plural de *bèstia* f. **1.** Animal irracional; **2.** ant., especialment: Animal terrestre (per oposició als ocells i peixos); **3.** més especialment: Quadrúpede dels que s'empren per usos domèstics i treballs agrícoles (DCVB). Animal irracional, especialment els quadrúpedes de càrrega. *Tiraven el carro dos bèsties poderosíssimes* (DNV).⁴⁵

Manada f. Conjunt d'animals de la mateixa espècie que van junts, especialment d'animals salvatges. Una manada de bisons, d'elefants (DNV). Ramat d'ovelles, de cabres o d'altres bèsties (or., occ., val., bal.). *Un dia, es dematí, passà una manada de bous*, Rond. Eiv. 21. Etim.: derivat del llatí m nare, 'menar', pro-

bablement per conducte del castellà *anada* (DCVB).⁴⁶

Catxapera f. **1.** Cau de conills (Gandesa, Benassal, Lluçena); **2.** Casa molt petita (Maestrat). Etim.: derivat de *catxap* (DCVB).⁴⁷

Seguer m. Forat de paret, de roca o d'arbre, ocupat per un eixam d'abelles que hi fan mel (Ribagorça, Pla d'Urgell, Segarra, Mall., Men.) (DCVB). (És quasi exclusiu d'estes comarques, atés que, en el *Corpus toponímic valencià*, *seguer* solament està present en sis topònims, quatre dels quals es troben en estes comarques.)⁴⁸

III. TIPUS DE ZOOTOPÒNIMS

La primera categoria del catàleg correspon als **topònims majors**, en la qual incloem, amb consideracions, els municipis de *Castell de Cabres*, *Cervera del Maestrat* i *Olocau del Rei*. En els topònims menors, atesa la relació directa o indirecta amb el nom dels animals, distingirem els topònims que es consideren **zootopònims directes o estrictes** (un total de 453) i els dividirem en dos grans grups: els **zootopònims de primera** (125 zootopònims) i els **zootopònims complexos** (330 zootopònims), i els **zootopònims indirectes o topònims amb zooantropònims**, esdevinguts de la incorporació al topònim del que podríem anomenar zooantropònims (un total de 131). Amb un total de **587 zootopònims**.

1. ELS TOPÒNIMS MAJORS

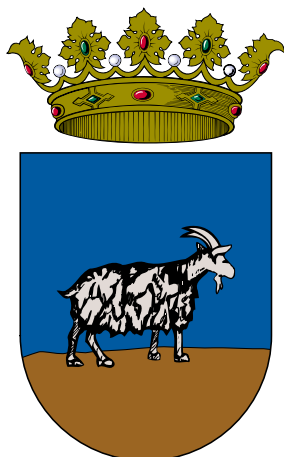
Encara que els topònims majors s'han estudiat molt, les referències etimològiques a la fauna han sigut discutides. Malgrat tot, ens atrevim a deixar en el catàleg de zootopònims els noms del municipis *Castell de Cabres*, *Cervera del Maestrat* i *Olocau del Rei*, respecte als quals anotem diferents consideracions i possibles desambiguacions:

46. Un topònim: *coll de Manada* (la Pobla de Benifassà).

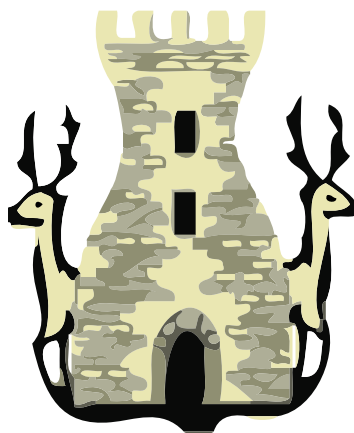
47. Un topònim: *la Catxapera* (Alcalà de Xivert).

48. *Barranc d'en Seguer* (Benassal), *barranc de la Font d'en Seguer* (la Salzedella), *morral Seguer* (Rossell), *rambleta de Seguer* (Alcalà de Xivert), *fuelle del Seguer* (Arañuel) i *xalet de Seguer* (Benifaió).

45. Un topònim: *barranc de les Bèsties* (Borriol).

Escut de Castell de Cabres

Escut de Cervera del Maestrat

Escut d'Olocau del Rei

1.1. Castell de Cabres

Joan Coromines, en l'*Onomasticon Cataloniae*,⁴⁹ asse-nyala respecte a *Castell de Cabres*: «paratge on pasturen les cabres, vora un castell» i «castellot només accessible a les cabres o ruïnes que només elles freqüenten»...

1.2. Cervera del Maestrat

Joan Coromines, en l'*Onomasticon Cataloniae*,⁵⁰ as- senyala respecte del nom *cervaria*: «Terra de cervos, lloc on abunden els cervos, derivat de *CERVUS*».

El DCVB, pel que fa a l'etimologia del nom del muni- cipi, assenyala: «probablement del llatí *cervāria*, 'terra de cér- vols'. No és aquesta l'opinió de Balari Orig. 45 ss., qui afirma que *Cervera* procedeix d'un llatí **cervāria* de significació oro- gràfica, de la mateixa arrel de **cervix**, 'bescoll'; es funda per a aquesta suposició en el fet d'estar moltes localitats de nom *Cervera* situades en pujols semicirculars o bé prop de l'estret o coll d'alguna península (com és el cas del *Cervera* rossellonès); però ni es veu clara la relació dels pujols semicirculars amb la **cervix**, ni es comprèn que un derivat de **cervix** resultàs **cer- varia** i no **cervicaria*».

Tot i amb això, l'escut del municipi fa palesa la lectu- ra popular del topònim: inclou dos cérvols.

1.3. Olocau del Rei

Sobre l'etimologia d'*Olocau* hi ha discrepàncies entre els estudiosos. En la pàgina web *Pueblos de España*. *Olocau del Rey* es diu que: «según el Dr. Grau Monserrat, acreditado arabista [...] este nombre proviene del árabe *al-'uqāb*, que sig- nifica 'lugar alto, eminencia'. Otro notable arabista, D. Miguel Asín Palacios, dice que significa 'altura' o 'peña grande en las montañas'».

Per a Ferran Arasa i Gil, *Notes sobre la toponímia me- dieval de la comarca del Ports*, *Olocau* és un arabisme proce- dent del mot àrab *al-'uqāb* amb el significat de «la costera».

Per a Carme Barceló, amb qui estem d'acord, *Noms aràbics de lloc*,⁵¹ *Olocau* procedix de l'àrab *al-'uqāb* «lloc on coven les àguiles». Per tant, queda inclòs en el catàleg com a zootopònim.

En l'escut no hi ha cap imatge de l'àguila, que podria ser el referent originari. Les referències faunístiques són altres: un lleó i un anyell.

2. CRITERIS DE CATALOGACIÓ DELS TOPÒNIMS MENORS

2.1. Zootopònims de primer nivell

Quan en la denominació del topònim és palesa la transferència del nom de l'animal, o un dels seus derivats, al

49. Joan Coromines, *Onomasticon Cataloniae*, vol. III, Curial Edicions. Barce- lona. 1997, p. 313.

50. *Ibidem* (III: 365).

51. Carme Barceló, *Noms aràbics de lloc*, Bromera, Alzira, 2010.

del topònim, ens trobem davant d'un **zootopònim de primer nivell**. El substantiu que designa l'animal passa a ser també el substantiu nu del topònim o el lloc on habita o abunda. Es referixen quasi sempre a paratges o paisatges:

- Entre els més senzills, i més freqüents, tenim els que afegixen l'article al nom de l'animal: de *colom* s'ha generat el zootopònim **el Colom**; d'*àguila*, el nom del lloc **l'Àguila**; d'*alacrà* es generarà el nom del paratge **l'Alacrà**. De vegades, però, l'article no s'incorpora: **Cucala**.
- Del nom del lloc on abunda o habita l'animal esdevé el zootopònim. Així, del nom *granota* tenim el zootopònim **el Granotar**; d'*abella*, **l'Abeller**; de *talpó*, **els Talponars**; de *cérvol*; **la Cervera**; de *llop*, **la Llobatera**...
- Hi ha topònims referents a poblaments que segurament no són denominacions zootopòniques directes sinó procedents d'antropònims, com **Cogullada**, **Corbera** i **Mascarell**.
- N'hi ha formats per aglutinacions. Grups verbals (verb + nom de l'animal), normalment escrits aglutinats, com **Matagallàs**, **Cantallops**, **Matagats**, **Mata-sapos**, **Espanta-rates**...
- Altres esdevenen per aglutinació d'un genèric i el nom de l'animal: **Montlleó**.

2.2. Zootopònims complexos d'estructura

Els noms dels animals o dels seus derivats complementen i singularitzen genèrics d'orònims, hidrònims o antròpics. A més de ser els més abundants, n'hi ha de diferents nivells:

2.2.1. De segon nivell

- **Barranc de la Cabrella**, **bassot del Samaruc**, **mas del Fardatxo**, **font de les Gralles**, **la llima Alta dels Galls**, **el barranc del Gos**, **pla de la Vaca**, **camí de l'Asseit**...
- De vegades, el mateix genèric ja fa referència indirecta a l'animal que singularitza el zootopònim. Així, en **niu de l'Àguila** o **cau dels Gats**. I n'hi ha que la referència a l'animal procedix

de l'aparença visual: **el bec de l'Àguila**, **el pic dels Corbs**, **la cuixa de Bou**...

- En alguns es fa referència a l'acció d'un animal: **barranc de l'Abeurador**, **barranquet de la Paridera**, **font de l'Abeurador**...
- N'hi ha que han perdut algun element morfològic, preposicional i articles medials: **foieta Sandina**, **font Servera**, **molí Llop**, **torreta Colomera**...

2.2.2. De tercer nivell

Un genèric és complementat per un zootopònim de segon nivell (genèric + zootopònim de segon nivell): **barranc de la Bassa del Cavall**, **camí del Regall de l'Abellar**, **cingle de la Roca de l'Àliga**, **lloma del Mas del Burrero**, **mola del Mas de la Rabosa**...

2.3. Topònims amb zooantropònims

La presència del nom de l'animal en el topònim esdevé després de la transformació en un antropònim (prenom, cognom o renom; o a partir d'oficis):

- **Barranquet d'en Bou**, **corral del Tio Pato**, **font d'en Cabrit**, **mas del Coixo Caragola**...
- **Alqueria de Bou**, **barranc de Cantallops**, **caseta de Gall**, **corral de Colom**, **fonteta de Colomer**, **corral de Ferreret**, **caseta de Falcó**, **mas de Molató**, **lo racó de Puça**, **platja de Capblanc**...
- **Foia del Mas de Llobet**, **ombries del Mas d'Abella**, **camí del Molí Llop**...

3. ELS ZOOTOPÒNIMS DE PRIMERA

Hi ha un total de 125 zootopònims de primera. S'han de distingir tres estructures generals, segons que el nucli del topònim siga el nom d'un animal, un derivat del seu nom o un element propi de l'animal:

3.1. El nom de l'animal és el nucli del topònim

En un total de 61 topònims, el nom de l'animal és el nucli del topònim, siga nu o amb article.

En 6 casos, el nom nu de l'animal (en singular o en plural) constituïx el topònim: **Grilla** (Cabanes), **Mascarell** (Nules), **Pajarillos** (Alcúdia de Veo), **Patos** (Castelló de la Plana) i **Perdiguer** (Borriol).

Zootopònims de primera

El substantiu que designa l'animal, un derivat o el nom del lloc on abunda o habita passa a ser el substantiu nu del topònim

Es referixen quasi sempre a partides, paratges o paisatges (118)

Nom de l'animal	⇒	59 topònims
Derivat del nom	⇒	36 topònims
Lloc on actuen	⇒	22 topònims
Compostos	⇒	8 topònims
TOTAL: 125		

En un total de 55 casos, el zootopònim està format pel nom de l'animal precedit de l'article definit. Com a exemples els següents:

Article definit	Nom de l'animal
el	Boqueró
el	Polit
l'	Aranyer
l'	Asseit
els	Buscarrons
els	Caragols
la	Cucala
la	Granota
les	Àguiles
les	Gralles
lo	Conillet
lo	Moscalló
los	Rossinyols

3.2. El nucli del topònim és un derivat del nom de l'animal

En comptabilitzem un total de 36 topònims.

El derivat del nom de l'animal està sempre precedit de l'article definit, i expressa el lloc on l'animal habita o abunda.

Article	Derivat del nom de l'animal
el	Cabrer
el	Colomer
el	Raboser
el	Cigaler
l'	Abeller
l'	Aguilera
la	Corbera
la	Rabosera
lo	Colomer
los	Colomers
les	Buitreres
les	Llobateres

També integrem en este grup cinc zootopònims que naixen de l'aglutinació (verb + nom animal):⁵² *Cantallops* (Alfondegulla, Benicàssim, Onda), *els Cantallops* (Cinctorres), *Cantalobos* (la Vilavella, Nules, Suera), *Matagats* (Torreblanca) i *el Corribou* (Albocàsser).

A més, podem incloure *Montlleó* (Benassal) com a format per aglutinació de substantiu més nom de l'animal.⁵³

3.3. Llocs de les accions dels animals

El nucli del topònim no és un derivat del nom d'un animal, sinó la denominació del lloc on els animals realitzen accions. Estos noms de lloc, sempre precedits de l'article definit, en són 18: *el Bovalar* (4) / *lo Bovalar* (3) / *els Bobalars* (1), *el Cau* (2) / *els Cauets* (1), *la Catxapera* (1), *el Covilar* (1) / *lo Covilar* (1), *la Paridera* (1), *el Rebolcador* (1) / *els Rebolcadors* (1) i *el Saladar* (1).⁵⁴

52. No els hem comptabilitzat com a zooantropònims, encara que els integrem com a tals en altres topònims: *collet de Cantalobos* (Suera), *llometa de Cantallops* (la Torre d'en Besora) i *mas de Cantallops* (Ares del Maestrat).

53. *Montlleó* s'integra com a zooantropònim en *riu de Montlleó* (Atzeneta del Maestrat, Benafigos, Benassal, Culla, la Vall d'Alba, les Useres, Vilafranca, Vistabella del Maestrat) i *mas de Montlleó* (Vistabella del Maestrat).

54. Amb la ubicació entre parèntesis, són els següents: de **bovalar**: *el Bovalar* (Aín, Alcalà de Xivert, Benassal, Benicarló, Betxí, Castellfort), *el bovalar de Dins* (Sant Jordi), *el bovalar de Fora* (Sant Jordi), *el bovalar Nou* (Moncofa), *els Bobalars* (la Serratella, Sant Jordi) *els Cauets* (Llucena), *lo Bovalar* (Alcalà de Xivert, Càlig, Cervera del Maestrat, Sant Mateu), *lo bovalar de Baix* (Tírig) i *lo bovalar de Dalt* (Tírig); de **cau**: *el Cau* (Torreblanca), *el cau Gran* (Culla) i *els Cauets* (Llucena); de **colmenar**: *el Colmenar* (la Vall d'Uixó, Onda); de **covilar**: *el Covilar* (la Pobla Tornersa, Vilar de Canes) i *lo Covilar* (Càlig); de **rebolcador**: *el Rebolcador* (Borriol, Suera); de **saladar**: *el Saladar* (Moncofa); de **sester**: *els Sesters* (les Coves de Vinromà); de **catxapera**: *la Catxapera* (Alcalà de Xivert)

4. ZOOTOPÒNIMS ERICTES COMPLEXOS

ZOOTOPÒNIMS ERICTES COMPLEXOS			
Animals originaris	De segon nivell	De tercer nivell	Totals
invertebrats	26	2	28
amfibis	3	0	3
peixos	10	0	10
rèptils	2	0	2
aus	121	7	128
mamífers	115	10	125
Altres	30	2	32
Totals	307	21	328

4.1. Noms d'animals generadors

4.1.1. Llista general

Els noms d'animals que generen zootopònims són 103 (entre parèntesis el nombre de zootopònims que generen): *abella* (11), *abugot* (1), *àguila* (20), *anguila* (2), *aranyós* (2), *ase* (2), *asseit* (1), *borreguet* (1), *bou* (5), *buitre* (4), *burro* (3), *buscarró* (2), *cabra* (8), *cantallops* (2), *caragol* (3), *catxor-ro* (1), *cavall* (4), *cerdana* (1), *cérvol* (12), *cigaler* (1), *cogullada* (4), *colom* (8), *conill* (4), *corb* (5), *cucala* (4), *cucanyo* (1), *cucs* (1), *cuquello* (4), *egües* (1), *esquirols* (1), *estornés* (2), *falcó* (1), *faradatxo* (1), *ferreret* (2), *galera* (1), *gall negre* (1), *gallina* (1), *garsa* (1), *gat* (7), *gavilà* (2), *gavina* (1), *gralla* (1), *grill* (3), *guatla* (2), *jabalí* (2), *llangostes* (1), *llebre* (1), *llop* (13), *mardans* (1), *marta* (2), *matagallàs* (1), *matxo* (4), *mosca* (1), *mosquerí* (4), *mosquits* (1), *motxo* (2), *mussol* (3), *oronetes* (4), *ovelles* (1), *pagre* (1), *palom* (10), *palomita* (1), *pato* (2), *perdigó* (1), *perdigona* (1), *perdiguera* (3), *perro* (1), *peixo* (1), *polit* (2), *poll* (1), *polla rosa* (2), *pollo* (2), *porc* (4), *porcella* (1), *puça* (1), *rabosa* (13), *rata* (3), *reiet* (1), *roget* (1), *roquer* (1), *rossegadors* (1), *rossí* (1), *samaruc* (2), *sangonera* (1), *sapo* (3), *sardina* (1), *segall* (1), *sépies* (1), *serp* (1), *soliguer* (2), *talponar* (1), *teixidor* (3), *teuladí* (1), *tigres* (1), *tordo* (1), *toro* (1), *truites* (1), *truja* (1), *turcàs* (1), *vaca* (5) i *xoto* (1). S'hi han

i de **paridera**: *la Paridera* (Albocàsser, Alfonteguilla, les Coves de Vinromà).

Zootopònims complexos

Animals que més zootopònims generen

àguila (20)	rabosa (15)
llop (13)	palomo (12)
abella (11)	cabra (10)
colom (8)	gat (7)
cérvol (5)	corb (5)
bou (5)	mosquerí (5)
buitre (4)	cavall (4)
conill (4)	cucala (4)
oroneta (4)	cuquello (4)
matxo (4)	

Generadors exclusius:

mosquerí (5), cucala (4), oroneta (4), crebalòs (2), estornés (2), miloca (2), samaruc (2), abugot (1), cervell (1), cigaler (1), mardà (1), truja (1), turcàs (1)

d'afegir els noms genèrics referits a diversos animals: *bèsties* (1), *pardal* (2) i *picossa* (1).

4.1.2. Llocs on actuen

Generen zootopònims complexos: *bovalar* (15), *paridera* (4), *cau* (3), *abeurador* (2), *covilar* (2), *rebolcador* (2), *colmenar* (1), *eixam* (1), *gamella* (1) i *niu* (1). Total 32 zootopònims.

4.2. Els genèrics

En els zootopònims complexos, tant en els estrictes com en els zootopònims amb zooantropònims, el nom de l'animal, o un derivat del seu nom, complementa i singularitza genèrics de diferents tipus: **orònims** (serres, muntanyes, valls, depressions...), **hidrònims** (fonts, rius, barrancs, llacs, tolls...) i **antròpics** (poblaments, cases, cultius, vies de comunicació), i també **topònims litorals** i **elements singulars** de difícil classificació. A més, n'hi ha d'ambivalents, que requereixen desambiguació.

4.2.1. Llista de genèrics

S'inclouen en la llista tots els genèrics del catàleg, tant dels zootopònims estrictes com els que anomenem *amb zooantropònims*. Són un total de **104 genèrics**.

Els ordenarem per la seua abundància (entre parèntesis el nombre de topònims):

- Els més abundants: *mas* (71), *barranc* (59), *camí* (33), *font* (27), *cova* (16), *roca* (16), *pla* (14), *corral* (13), *tossat* (13), *alt* (12), *cau* (12), *caseta* (11), *racó* (11), *bassa* (9), *casa* (8), *molí* (7), *cingle* (6), *coll* (6), *collet* (6), *pou* (6), *basseta* (5), *coveta* (5), *morral* (5) i *toll* (5).
- Entre quatre i dos zootopònims: *carrerassa* (4), *foia* (4), *serra* (4), *castell* (3), *foieta* (3), *fonteta* (3), *maset* (3), *penya* (3), *salt* (3), *avenc* (2), *barranquet* (3), *bassot* (2), *cocó* (2), *figuera* (2), *forat* (2), *platja* (2), *rambla* (2), *lloma* (2), *malessa* (2), *mola* (2), *ombria* (2), *portera* (2), *riu* (2), *roques* (2), *sénia* (2), *torre* (3).
- Amb un zootopònim: *aljub*, *alqueria*, *alter*, *alto*, *assagador*, *barri*, *bassís*, *cabeço*, *caminàs*, *cocó* (2), *cometa*, *cormo*, *costa*, *clot*, *cormet*, *cuixa*, *fossar*, *llom*, *entradeta*, *escala*, *finca*, *fuenta*, *horts*, *horta*, *cantera*, *mallada*, *trona*, *rotes*, *voltes*, *llomes*, *llometa*, *masico*, *moleta*, *monte*, *mntanya*, *mntanyeta*, *ombries*, *passet*, *pic*, *pista*, *pouet*, *pous*, *puntal*, *regall*, *reguer*, *roquetes*, *secà*, *séquia*, *serrada*, *torreta*, *ullal*, *valls*, *volta*, *vilar* i *xop*.

4.2.2. Classificació dels genèrics

Els genèrics es classifiquen en **antròpics** (de l'home o de la seua acció, o que hi tenen relació), **hidrònims** (noms propis d'un curs d'aigua, d'un estany o d'un llac) i **orònims** (noms d'una muntanya, d'una serralada o d'un tossal); a més de tres genèrics de toponímia litoral i quatre d'elements singulars.

Antròpics (24 genèrics): *mas* (71), *camí* (33), *corral* (13), *caseta* (11), *casa* (8), *castell* (3), *molí* (7), *maset* (3), *torre* (3), *alqueria* (1), *assagador* (1), *barri* (1), *caminàs* (1), *finca* (1), *masico* (1), *horts* (1),

horta (1), *escala* (1), *cantera* (1), *pista* (1), *secà* (1), *toret* (1), *vilar* (1) i *carrerassa* (4).

Hidrònims (20 genèrics): *barranc* (59), *font* (27), *bassa* (9), *pou* (6), *toll* (5), *basseta* (5), *salt* (3), *fonteta* (3), *bassot* (2), *riu* (2), *sénia* (2), *aljub* (1), *bassís* (1), *fuenta* (1), *pouet* (1), *pous* (1), *regall* (1), *reguer* (1), *séquia* (1) i *ullal* (1).

Orònims (53 genèrics): *cova* (16), *racó* (15), *roca* (16), *pla* (14), *tossat* (13), *alt* (12), *cau* (12), *cingle* (6), *coll* (6), *collet* (6), *coveta* (5), *morral* (5), *foia* (4), *serra* (4), *foieta* (3), *penya* (3), *avenc* (2), *barranquet* (2), *cocó* (2), *forat* (2), *lloma* (2), *mola* (2), *ombria* (2), *portera* (2), *rambla* (2), *roques* (2), *alter* (1), *alto* (1), *cabeço* (1), *clot* (1), *cometa* (1), *cormet* (1), *cormo* (1), *fossar* (1), *llom* (1), *entradeta* (1), *llomes* (1), *llometa* (1), *moleta* (1), *monte* (1), *mntanya* (1), *mntanyeta* (1), *ombries* (1), *passet* (1), *pic* (1), *puntal* (1), *roquetes* (1), *serrada* (1), *volta* (1), *voltes* (1), *mallada* (1), *cocó* (2), *trona* (1) i *valls* (1).

Toponímia litoral (tres genèrics): *costa* (1), *platja* (2), *rotes* (1).

Elements singulars (quatre genèrics): *cuixa* (1), *figuera* (2), *malesa* («sotabosc espés») (1) i *xop* (1).

4.2.3. Genèrics exclusius de les comarques del nord

Definim els genèrics exclusius de les comarques del nord a partir del DCVB o del DNV:

Bassís (de *bassí*). Recipient fet de pedra o d'una soca buidada per una cara, que serveix per posar-hi el menjar o abeurall dels animals domèstics, principalment dels porcs i l'aviram (Olot, Empordà, Gir., Collsacabra, Rojals, Tortosa, Maestr.) (DCVB). Vegeu també *bací*, 5: Conca on cau l'aigua que raja d'una font (Ross., St. Mateu de Castelló, Alcoi) [...]. Etim.: del llatí *baccīnum*, mat. sign. || 1, derivat del cèlt. *bacca* (DCVB). En el DNV la forma és *bací*.

El zootopònim de referència és *bassís de Colom* (Vilafranca), però hi ha 6 topònims més amb este

genèric, tots ells en les comarques del nord del País Valencià.⁵⁵

Un sinònim és *gamella*: Recipient de fusta utilitzat com a abeurador o com a menjadora de bestiar (*DNV*). També el trobem a Borriol i a Algímia d'Almonesir (l'Alt Palància).⁵⁶

Carrerassa. És un sinònim d'*assagador*. Segons el *DCVB* i el *DNV* és un camí secundari, derivat d'un de principal.

Els quatre topònims relacionats amb la fauna que tenen com a genèric *carrerassa* són *carrerassa de Grilla* (Cabanes), *carrerassa de Monrossí* (Torreblanca), *carrerassa del Pla del Bou* (Alcalà de Xivert) i *carrerassa de la Baseta del Bovalar* (Benicarló).

És un genèric exclusiu de les comarques del nord, on, a més dels zootopònims assenyalats, hi ha onze topònims més amb el genèric *carrerassa*.⁵⁷

Cormo. Es tracta del cim d'una muntanya: «Part més alta d'una cosa (Cast.). [...] *Tombatossals desde el cormo del tossal del Dorador*, Pascual Tirado (BSCC, v, 67)» (*DCVB*). El *DNV* no inclou este terme.

És un genèric exclusiu d'estes comarques. A més del zootopònim *cormo del Perdiguier* (Borriol), n'hi ha cinc més a Borriol i tres a Sant Joan de Moró.⁵⁸

Un diminutiu és *cormet*, genèric exclusiu de Sant Joan de Moró: *el cormet de Pelabous* (Sant Joan de Moró).

55. *Assagador dels Bassis* (Cinctorres, Portell de Morella), *barranc dels Bassis* (Llucena), *bassis de l'Algar* (Benassal), *els Bassis* (Cinctorres, Llucena), *els bassis de Filaubert* (Xert) i *font dels Bassis* (Cinctorres).

56. *Bassot de la Gamella* (Borriol) i *pozo de la Gamella* (Algímia d'Almonesir).

57. *Carrerassa de l'Arc* (Cabanes), *carrerassa de la Parreta* (Benicàssim), *carrerassa de la Torre de la Sal* (Cabanes), *carrerassa de Morriols* (Alcalà de Xivert), *carrerassa de Traveró* (Cabanes), *carrerassa del Mas dels Flares* (Benicàssim), *carrerassa del Pont de Pitarch* (Cabanes), *carrerassa del Pou Nou* (Cabanes), *font de la Carrerassa* (Figueróles), *la carrerassa Ampla* (Torreblanca) i *la carrerassa de València* (Torreblanca).

58. A més del topònim *cormo del Perdiguier* (Borriol), n'hi ha cinc més a Borriol: *cormo de la Botalària* (Borriol), *cormo de la Serra* (Borriol), *cormo de les Mallades* (Borriol), *cormo del Portell* (Borriol) i *cormo dels Bustals* (Borriol). I a Sant Joan de Moró n'hi ha tres: *el cormo de l'Emparedada* (Sant Joan de Moró), *el cormo del Portell* (Sant Joan de Moró) i *el cormo dels Bustals* (Sant Joan de Moró).

Entradeta. Es referix a la part per la qual s'entra en un lloc, allò que hi dona accés.

En el *Corpus toponímic valencià* solament hi ha este genèric en dos topònims de Vila-Real: *entradeta del Castellano* i *entradeta del Roget*.

Però, en les noves ampliacions de la toponímia valenciana, en el fullet de la Jana (*Toponímia dels pobles valencians*) trobem el topònim *entradeta dels Vilacapsins*.

Fossar. És sinònim de *cementeri*. Segons el *DCVB* és un derivat col·lectiu de *fossa*. En el *CTP* solament hi un topònim amb este genèric: *el fossar dels Matxos* (Cinctorres).

Malesa. És un genèric botànic que significa «sota-bosc espés» (*DNV*), o «terra sense conrar, i els arbusts i brosses que hi creixen» (*DCVB*).

Entre els zootopònims hem inclòs *malesa del Corral de Ramada* i *malesa dels Palomos*, els dos a Sant Rafel del Riu. Però també són exclusius d'estes comarques sis topònims amb este genèric.⁵⁹

Vilar. A més de «poble menut» (*DNV*), el *DCVB* li dona, a més, les accepcions: «Propietat rústica plantada d'oliveres (Tírig)», i com a topònim: «*El Vilar* és el nom d'una multitud de partides de terra de Catalunya oriental i occidental, i *Es Vilar* es troba també a Mallorca [...] El Vilar: nom de diversos llogarets [entre ells] Vilar de Canes: poble de la Rambla Carbonera (Maestrà)».

Al País Valencià trobem 16 topònims exclusius d'estes comarques, entre els quals hi ha el zootopònim *lo vilar dels Grills* (Sant Rafel del Riu).⁶⁰

59. Hi ha, a més, els topònims següents: *la Malesa* (Tírig), *la malesa de Teodosi* (Sant Jordi) i *la malesa de Tecla*, *malesa de la Figuereta*, *malesa del Mas Roig*, *malesa del Romero* (Sant Rafel del Riu).

60. Topònims amb el genèric *vilar*: *Vilar de Canes* (municipi de la comarca de l'Alt Maestrà), *el Vilar* (Benassal), *foia de Vilar* (Borriol), *font del Pla de Vilar* (Llucena), *Hostalet de Vilar de Canes*, (Ares del Maestrà), *lo vilar Roig* (Palanques), *mas del Pla de Vilar* (Llucena), *maset del Vilar del Secretari* (Vallibona), *mola del Vilar* (Ares del Maestrà), *molí del Vilar* (Sorita), *pla de Vilar* (Llucena), *pla de Vilar de Canes* (Vilar de Canes), *pla del Vilar* (Llucena), *pous de Vilar de Canes* (Vilar de Canes) i *Solana del Vilar* (Sorita).

4.3. Estructures

4.3.1. Estructura dels zootopònims de segon nivell

Els elements comuns són: un genèric, diferents medials i un nom d'animal o un dels seus derivats.

Genèric	Medials	Animal / Derivat
aljub	de la	Cucala
barranc	de la	Rabosera
bassa	de la	Mosca
bassa	del	Colomer
camí	del	Talpolar
basseta	dels	Javalins
caseta	dels	Bous
roca	de l'	Àguila
pla	de l'	Abella
toll	de les	Anguiles

4.3.2. Estructura dels zootopònims de tercer nivell

Dos zootopònims s'integren, i el segon especifica el primer.

ESTRUCTURES DE ZOOTOPOÀNIMS DE TERCER NIVELL				
Primer zootopònim		Segon zootopònim		
Genèric	Medials	Genèric	Medials	Animal / Derivat
carrerassa	del	Pla	del	Bou
barranc	del	Salt	del	Cavall
mola	del	Mas	de la	Rabosa
barranc	del	Racó	de les	Abelles
cingle	de la	Roca	de l'	Àguila
camí	del	Regall	de l'	Abellar
barranc	de la	Font	de la	Servera
Lloma	del	Mas	del	Burrero
camí	de la	Basseta	del	Bovalar

IV. TOPÒNIMS AMB ZOOANTROPÒNIMS

Com hem assenyalat, són zootopònims indirectes, esdevinguts de la incorporació al topònim del que podríem anomenar *zooantropònims*, que es generen a partir del lema del nom i derivats d'animals.

Es generen 119 topònims amb zooantropònims a partir de 50 noms d'animals o dels seus derivats, dos noms

col·lectius (*ramada* i *manada*) i un nom de lloc (*niu*) on habiten alguns animals.

1. NOMS GENERADORS DE ZOOANTROPÒNIMS

- **Mamífers, 19:** *caba* (11), *cérvol* (9), *llop* (10), *bou* (8), *lleó* (4), *seguer* (4), *moltó* (3), *rata* (3), *conill* (2), *rabosa* (2); amb un zooantropònim: *furó*, *gata*, *gorris*, *llebre*, *rossí*, *mostí*, *porc*, *seglar* i *toret*. Total 65 zooantropònims.
- **Aus, 26:** *colom* (5), *àguila* (4), *capblanc* (3), *marta* (3), *oriol* (2), *mascarell* (2), *polit* (2); amb un zootopònim: *canari*, *cantacucos*, *capó*, *cogullada*, *crebalòs*, *cuquello*, *falcó*, *gallina*, *gallino*, *gavina*, *griva*, *guatla*, *mascareis*, *mosquerí*, *pajarín*, *palomo*, *pato*, *perdiu*, *pollo* i *roget*. Total 41 zootopònims.
- **Invertebrats, 8:** *puça* (4), *caragol* (2) i *abella* (2); amb un zootopònim: *cuc*, *formiga*, *cigarra*, *grilla*, *mosquita* i *petxina*. Total 14 zooantropònims.
- **Altres. Peixos, 2:** *palomet* (1) i *sardina* (1); **anfibis, 1:** *sapo* (1); **rèptils, 1:** *drac* (1). Total 4 zooantropònims.

També generen zooantropònims: *manada* (1), *niu* (1) i *ramada* (4). Total 6 zootopònims.

2. Estructures

2.1. Estructura ordinària

En són un total de 88:

Genèric	Preposició medial	Zooantropònim
alqueria	de	Bou
alto	de	Colomer
barranc	de	Puça
camí	de	Cabres
caseta	de	Rata
corral	de	Ramada
font	de	Moltó
mas	de	Conill
mas	de	Falcó

maset	de	Bou
toll	de	Cabrera
mas	d'	Abella
mas	d'	Aguilar
mas	d'	Aguilera
moleta	d'	Aguilar

2.2. Estructura simplificada

Sense la preposició medial. En són un total de 10:

Genèric	Zooantropònim
barranc	Roget
caseta	Sardina
cova	Aguilera
pla	Servera
font	Servera
pla	Cerveres
molí	Llop
torreta	Colomera

2.3. Amb zooantropònims compostos

Naixen de l'aglutinació (verb o substantiu + nom animal).⁶¹ En fan un total de 10 zooantropònims:⁶²

Genèric	Medial	Zooantropònim compost
barranc	de	Cantallops
carrerassa	de	Monrossí
collet	de	Cantalobos
cova	de	Mata-sapos
cormet	de	Pelabous
font	de	Cantacucos
llometa	de	Cantallops
mas	de	Montlleó

61. No comptabilitzen tres topònims que indiquen paratge o partida: *Agua-lobos* (El Toro), *Cantalobos* (Benafer, Xóvar, Xulilla, Domenyo, Fanzara, Oriola, Pedralba, Toixa, el Villar) i *Despeñaperros* (Benafer), que són zootopònims estrictes.

62. Compostos, 10: *Cantallops* (5), *Montlleó* (2), *Cantacucos* (1), *Cantalobos* (1), *Mata-sapos* (1), *Monrossí* (1) i *Pelabous* (1).

2.4. Els llocs d'en i del

En són 14:

Genèric	Medial	Zooantropònim
barranc	d'en	Bou
barranc	d'en	Gata
barranc	d'en	Seguer
barranquet	d'en	Bou
font	d'en	Cabrit
mas	d'en	Bou
mas	d'en	Pollo
mas	d'en	Rabosa
pla	d'en	Gallina
toll	d'en	Drac
corral	del	Tio Pato

2.5. Estructura en dos nivells

Solament en són 9:

Genèric	Medials	Genèric	Medial	Zooantropònim
barranc	de la	Font	d'en	Seguer
pou	del	Remei	de	capicorb
barranc	de la	Font	de	Cabres
foia	del	Mas	de	Llobet
camí	del	Corral	de	Ramada
camí	del	Molí		Llop
barranc	de la	Coma		Cabrera
barranc	de la	Fonteta		Cigarra
barranc	del	Puig		Cabrer

3. Prenoms, cognoms i renoms

3.1. Zooantropònims més abundants

- *Cabra* (2), *cabres* (4), *cabrit* (1), *cabrer* (1), *cabre-ra* (2), *cabreros* (1). Total topònims: 11.
- *Llop* (2), *llobet* (1), *cantallops* (5), *llobatera* (1), *cantalobos* (1). Total topònims: 10.
- *Cérvol* (1), *cervera* (6), *cerveres* (1), *servera* (1). Total topònims: 9.
- *Bou* (7), *pelabous* (1). Total topònims: 8.

- *Colom* (2), *colomer* (1), *colomera* (1), *colomines* (1). Total topònims: 5.

Amb 4 zooantropònims:

- *Aguilar* (2) i *aguilera* (2); *lleó* (2) i *montlleó* (2); *seguer* (4), *puça* (4), *ramada* (4).

Amb 3 zooantropònims:

- *Capblanc* (3), *marta* (3), *moltó* (3), *puça* (3), *rata* (3).

Amb 2 zooantropònims:

- *Conill* (2), *rabosa* (1) i *rabós* (1); *mascarell* (2), *abella* (2),

Amb un zootopònim:

- De **mamífers**: *furó*, *gata*, *gorrís*, *llebre*, *monrossí*, *mostí*, *porcs*, *seglar* i *toret*.
- D'**aus**: *canari*, *cantacucos*, *capó*, *cogullada*, *crebalòs*, *cuquello*, *falcó*, *gallina*, *gallino*, *gavina*, *griva*, *guatla*, *mascareis*, *mosquerí*, *oriol*, *pajarín*, *palomo*, *pato*, *perdiu*, *polit*, *polita*, *pollo* i *roget*.
- D'**invertebrats**: *caragol*, *caragola*, *cigarra*, *cuc*, *formiga*, *grilla*, *mosquita* i *petxina*. I d'**altres**: *palomet* i *sardina*, *mata-sapos*, *drac*, *manada* i *nius*.

3.2. Els noms d'animals o els seus derivats més generadors

- *Cervera* (6), *cabres* (5), *cantallops* (5), *bou* (4), *puça* (4), *aguilar* (3), *capblanc* (3), *marta* (3), *moltó* (3), *rata* (3), *cabra* (2), *caragol* (2), *colom* (2), *conill* (2), *lleó* (2) i *mascarell* (2).

3.3. Generen solament un topònim amb zooantropònims

- *Abella*, *aguilera*, *cabrera*, *cabreros*, *cabrit*, *canari*, *cantacucos*, *cantalobos*, *capó*, *serveres*, *cogullada*, *caragola*, *colomer*, *colomera*, *colomines*, *crebalòs*, *cuc*, *cuquello*, *drac*, *formiga*, *furó*, *gallina*, *gallino*, *gata*, *gavina*, *gorrís*, *griva*, *llebre*, *llobet*, *mascareis*, *mata-sapos*, *monrossí*, *montlleó*, *mosquerí*, *mosquita*, *mostí*, *oriol*, *pajarín*, *palomet*, *palomo*, *pato*, *pelabous*, *petxina*, *polit*, *polita*, *pollo*, *porcs*, *rabós*, *rabosa*, *roget*, *sardina*, *seglar*, *servera* i *toret*.
- També generen zooantropònims: *manada* (2), *nius* (1) i *ramada* (4).

4. Municipis on s'ubiquen els zooantropònims

S'assenyalen els zooantropònims i entre parèntesis el nombre de topònims i els municipis on s'ubiquen:

- **Cervera** (6) (*Cervera del Maestrat*, la *Jana*, la *Serra d'en Galceran*, Sant *Rafel del Riu* [2], *Càlig*, Sant *Mateu*) i *Cervera del Maestrat* (topònim major).
- **Cabres** (4) (la *Vall d'Uixó*, *Nules*, *Moncofa* i *Tirig*) i *Castell de Cabres* (topònim major).
- **Cantallops** (5) (*Ares del Maestrat* [2], *Benicàssim* [2], *Torre d'en Besora*, *Alfondegulla*).
- **Bou** (7) (l'*Alcora*, *Cinctores*, *Llucena*, *Vilanova d'Alcolea* [2], la *Vall d'Alba* i *Vila-real*).
- **Puça** (4) (*Alcalà de Xivert* [2], *Santa Magdalena de Polpis*, *Llucena*).
- **Aguilar** (3) (la *Mata* [2], *Morella*).
- **Capblanc** (3) (*Alcalà de Xibert* [2], *Vinarós*).
- **Moltó** (3) (*Benicàssim*, *Catí*, *Vallibona*).
- **Cabra** (2) (la *Tolodella* [2]).
- **Caragol** (2) (*Benicàssim* [2]).
- **Colom** (2) (*Peníscola*, *Vilafranca*).
- **Conill** (2) (*Benicarló*, *Catí*, *Llucena*).
- **Falcó** (2) (*Albocàsser*, *Castellfort*).
- **Lleó** (2) (*Benafigos*, *Onda*).
- **Mascarell** (2) (*Betxí*, *Nules*).
- **Porcs** (2) (*Borriol* [2]).
- **Rata** (2) (la *Vall d'Alba*, *Llucena*).

Amb un zooantropònim: *abella* (la *Pobla de Benifassà*), *aguilera* (*Llucena*), *cabrera* (la *Llosa*), *cabreros* (*Olocau del Rei*), *cabrit* (*Culla*), *canari* (*Vilafamés*), *cantacucos* (*Vilafranca*), *cantalobos* (*Suera*), *cogullada* (*Albocàsser*), *coixo caragola* (la *Vall d'Alba*), *colomines* (*Llucena*), *corbó* (*Benassal*), *crebalòs* (la *Pobla de Benifassà*), *cuc* (la *Vall d'Alba*), *cuquello* (*Vilafranca*), *drac* (*Portell de Morella*), *formiga* (*Vilafranca*), *furó* (la *Vall d'Alba*), *gallina* (Sant *Jordi*), *gallino* (la *Vall d'Alba*), *gata* (*Catí*), *gavina* (*Culla*), *gorrís* (*Benicàssim*), *griva* (*Vistavella del Maestrat*), *llebre* (*Alcalà de Xivert*), *llobet* (*Vilafranca*), *manada* (la *Pobla de Benifassà*), *mata-sapos* (*Artana*), *monrossí* (*Torreblanca*), *moquita* (*Albocàsser*), (*Llucena*), *mosquerí* (les *Coves de Vinromà*), *mostí* (*Culla*), *nius* (*Vila-real*), *oriol* (*Culla*), *pajarín* (Sant *Rafel del Riu*), *palomet* (l'*Alcora*), *pato* (*Suera*), *petxina* (*Vilafamés*), *polit* (Sant *Mateu*), *polita* (*Cu-*

lla), *pollo* (la Serra d'en Galceran), *rabosa* (Catí), *ramada* (San Rafel del Riu), *sardina* (Llucena), *seglar* (Betxi) i *toret* (la Vall d'Alba).

V. ZOOTOPÒNIMS PER MUNICIPIS I COMARQUES

1. Els Ports

1.1. Nombre de zootopònims

Castellfort, 5; Cinto Torres, 15; el Forcall, 1; Herbers, 5; la Mata, 11; la Todolella, 6; Morella, 4; Olocau del Rei, 3; Portell de Morella, 6; Sorita, 3, i Vallibona, 5. Palanques i Villorres no en tenen. En total als Ports hi ha **64** zootopònims.

1.2. Exclusius

De **truita**: *rambla de les Truites* (Castellfort); de **drac**: *toll d'en Drac*, i de **turcàs**: *barranc del Turcàs* (Portell de Morella).

2. L'Alt Maestrat

2.1. Nombre de zootopònims

Albocàsser, 10; Ares del Maestrat, 2; Benassal, 8; Catí, 19; Culla, 53; Tírig, 8; la Torre d'en Besora, 5; Vilafranca, 14, i Vilar de Canes, 5. En total a l'Alt Maestrat hi ha **124** zootopònims.

2.2. Exclusius

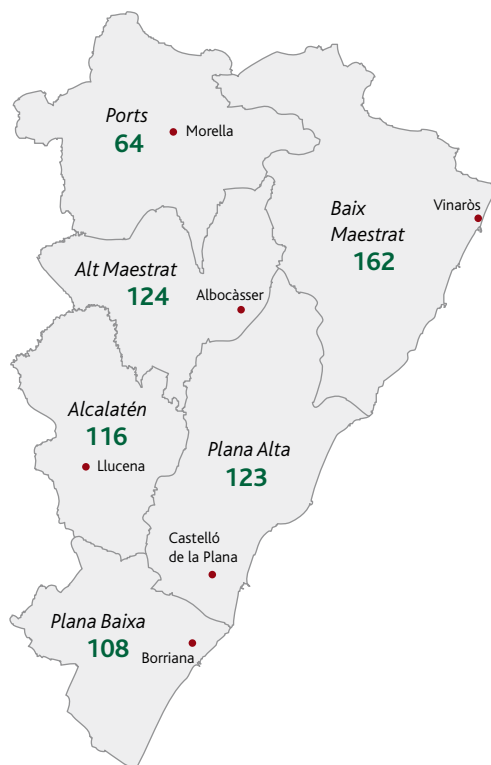
De **crebalòs**: *roca del Crebalòs*; d'**oronetes**: *bassa de les Oronetes* i *mas de les Oronetes*; de **mardans**: *cova dels Mardans*; de **miloca**: *roca de la Miloca* i *font de la Miloca*; de **mostí**: *mas de Mostí* (Culla).

3. El Baix Maestrat

3.1. Nombre de zootopònims

Alcalà de Xivert, 21; Benicarló, 5; Càlig, 3; Canet lo Roig, 3; Castell de Cabres, 6; Cervera del Maestrat, 24; la Jana, 1; Peníscola, 9; la Poble de Benifassà, 13; Rossell, 12; la Salzadella, 4; Sant Jordi, 8; Sant Mateu, 5; Sant Rafel del Riu, 17; Santa Magdalena de Polpís, 6; Traiguera, 10; Vinaròs, 8, i Xert, 7. En total al Baix Maestrat hi ha **162** zootopònims.

Balanç de zootopònims

3.2. Exclusius

De **sépies**: *coveta de les Sèpies* (Peníscola); de **crebalòs**: *morral Crebalòs* (la Poble de Benifassà).

4. L'Alcalatén

4.1. Nombre de zootopònims

Atzeneta del Maestrat, 8; l'Alcora, 10; Llucena, 71; les Useres, 2; Figuerols, 1; Costur, 1; Vistabella del Maestrat, 22, i Benafigós, 1. En total a l'Alcalatén hi ha **116** zootopònims.

4.2. Exclusius

D'**abugot**: *camí dels Abugots* (Atzeneta del Maestrat); d'**aranyer**: *l'Aranyer*; de **miloca**: *font de la Miloca*; de **mosquerí**: *el capoll del Mosquerí* (Figuerols, Llucena); *font del Mosquerí*, *caseta del Mosquerí* i *foia del Mas del Mos-*

querí; de **samaruc**: *bassot del Samaruc* i *casa del Samaruc* (Llucena); de **cervell**: *el Cervell*, *roca del Cervell* (Vistabella del Maestrat).

5. La Plana Alta

5.1. Nombre de zootopònims

Almassora, 2; Bell-lloc, 2; Benicàssim, 9; Borriol, 26; Cabanes, 9; Castelló de la Plana, 5; la Pobla Tornesa, 7; la Serra d'en Galceran, 8; la Serratella, 1; la Torre d'en Doménec, 3; la Vall d'Alba, 10; les Coves de Vinromà, 20; Orpesa, 3; Sant Joan de Moró, 1; Torreblanca, 7; Vilafamés, 5, i Vilanova d'Alcolea, 5. En total a la Plana Alta hi ha **123** zootopònims.

5.2. Exclusius

De **cigaler**: *el Cigaler* i *platja del Cigaler* (Benicàssim); de **cucala**: *aljub de la Cucala*, *camí de la Cucala*, *cingle de la Cucala*, *Cucala*, *la Cucala* i *mas de la Cucala* (Borriol); de **mosquerí**: *mas de Mosquerí*; de **truja**: *barranc de la Coveta de la Truja* i *coveta de la Truja* (Coves de Vinromà); de **oronetes**: *bassa de les Oronetes* i *camí de la Bassa de les Oronetes*; de **segall**: *tossal del Segall* (Vilafamés); d'**estornés**: *barranc dels Estornés* (la Torre d'en Doménec); de **pagre**: *roquetes del Pagre* (Orpesa).

6. La Plana Baixa

6.1. Nombre de zootopònims

Aín, 2; les Alqueries, 3; Alfondiguilla, 7; Almenara, 9; Artana, 3; l'Alcúdia de Veo, 5; Betxí, 9; Borriana, 1; Eslida, 1; la Llosa, 1; la Vilavella, 2; Moncofa, 5; Nules, 9; Onda, 16; Ribesalbes, 1; Suera, 15; Tales, 3; Vila-real, 4, i la Vall d'Uixó, 12. En total a la Plana Baixa hi ha **108** zootopònims

6.2. Exclusius

D'**abellar**: *l'Abellar* (Onda); d'**aranyós**: *l'Aranyós* i *reguer de l'Aranyós* (Suera).